

Постанова суду щодо (не)правомірності підвищення ціни за одиницю товару на 94,74 %



Постанова Касаційного господарського суду Верховного Суду від 13.03.2024 у справі № 927/535/22

У лютому 2021 року ТОВ «Ч» (постачальник / відповідач) і замовник (споживач / позивач 2) уклали договір про постачання природного газу для потреб побутових споживачів. Погодили, що загальна ціна 1 куб. м природного газу становить 7,88 грн, у т. ч. ПДВ 20 %. Потім постачальник і споживач уклали ряд додаткових угод до вказаного договору, якими збільшили ціну за 1 куб. м природного газу з 7,88 грн до 15,34610 грн, тобто на 94,74 %, у зв'язку з чим обсяг постачання природного газу, відповідно, зменшився на 57,21 %.

Вважаючи, що, укладаючи додаткові угоди до договору про збільшення ціни за 1 куб. м природного газу, сторони не дотримались вимог Закону України «Про публічні закупівлі (далі — Закон), прокурор (позивач 1) звернувся до місцевого господарського суду з позовом у цій справі, у якому просив визнати укладені додаткові угоди недійсними та стягнути з відповідача на користь замовника відповідну переплату за поставлений природний газ.

Суди попередніх інстанцій позов задовольнили. Виснували, що оспорювані прокурором додаткові угоди дійсно не відповідають приписам Закону, оскільки пунктом 2 частини 5 статті 41 вказаного Закону імперативно унормовано, що істотні умови договору про закупівлю не можуть змінюватися після його підписання до виконання зобов'язань сторонами в повному обсязі, крім випадків збільшення ціни за одиницю товару до 10 відсотків пропорційно збільшенню ціни такого товару на ринку в разі коливання ціни такого товару на ринку за умови, що така зміна не призведе до збільшення суми, визначеної в договорі про закупівлю. Водночас з обставин цього спору впливає, що, уклавши оспорювані додаткові угоди, сторони договору в порушення наведених приписів Закону збільшили ціну за одиницю товару на 94,74 %, передбачених Законом умов для такої зміни не довели, а тому відповідно до статей 203, 215 Цивільного кодексу України

(далі — ЦКУ) такі угоди підлягають визнанню недійсними. Ураховуючи, що оспорювані додаткові угоди до договору підлягають визнанню недійсними, відповідач зобов'язаний повернути позивачеві 2 надміру сплачені кошти за природний газ у порядку, передбаченому частиною 1 статті 670 ЦКУ.

Відповідач з рішеннями судів не погодився і подав до Верховного Суду касаційну скаргу. Доводи скарги узагальнено зводились до необґрунтованості участі прокурора в цій справі, а також до безпідставності наведених висновків судів щодо наявності підстав для визнання оспорюваних додаткових угод недійсними та стягнення з відповідача надмірно сплачених грошових коштів.

Позиція Верховного Суду

Здійснивши касаційне провадження у цій справі, Верховний Суд не знайшов підстав для задоволення касаційної скарги відповідача, виходячи з таких міркувань.

Звертаючись до правового висновку Великої Палати Верховного Суду, викладеного у постанові від 24.01.2024 у справі № 922/2321/22, колегія суддів зазначає таке: відповідно до частини 1 статті 41 Закону договір про закупівлю укладається відповідно до норм Цивільного та Господарського кодексів України з урахуванням особливостей, визначених цим Законом.

Згідно з пунктом 2 частини 5 статті 41 Закону істотні умови договору про закупівлю не можуть змінюватися після його підписання до виконання зобов'язань сторонами в повному обсязі, крім випадку збільшення ціни за одиницю товару до 10 % пропорційно збільшенню ціни такого товару на ринку в разі коливання ціни такого товару на ринку за умови, що така зміна не призведе до збільшення суми, визначеної в договорі про закупівлю, — не частіше ніж один раз на 90 днів з моменту підписання договору про закупівлю. Обмеження щодо строків зміни ціни за одиницю товару не застосовується у випадках зміни умов договору про закупівлю бензину та дизельного пального, газу та електричної енергії.

У будь-якому разі ціна за одиницю товару не може бути збільшена більше ніж на 10 % від тієї ціни товару, яка була визначена сторонами в договорі за результатами процедури закупівлі, незалежно від кількості та строків зміни ціни протягом строку дії договору. Тобто під час дії договору про закупівлю сторони можуть неодноразово змінювати ціну товару в бік збільшення за наявності умов, встановлених у статті 652 ЦКУ та пункті 2 частини 5 статті 41 Закону, проте загальне збільшення такої ціни не повинно перевищувати 10 % від тієї ціни товару, яка була визначена сторонами при укладенні договору за результатами процедури закупівлі.

В іншому випадку не досягається мета Закону, яка полягає в забезпеченні ефективного та прозорого здійснення закупівель, створенні конкурентного середовища у сфері публічних закупівель, запобіганні проявам корупції в цій сфері та розвитку добросовісної конкуренції, оскільки продавці з метою перемоги можуть під час проведення процедури

закупівлі пропонувати ціну товару, яка нижча за ринкову, а надалі, після укладення договору про закупівлю, вимагати збільшити цю ціну, мотивуючи коливаннями ціни такого товару на ринку.

Як вбачається із встановлених обставин справи, позивач 2 та відповідач уклали договір за результатами процедури відкритих торгів на виконання вимог Закону і на момент підписання договору погодили всі його істотні умови: предмет, ціну та строк виконання зобов'язань. Сторони домовились, що річний плановий обсяг постачання газу становитиме до 102 905 куб. м; ціна газу — 7,88 грн за 1 куб. м, у т. ч. ПДВ 20 %; загальна сума договору — 810 891,40 грн, у т. ч. ПДВ 20 %.

Водночас згідно з оспорюваними додатковими угодами сторонами неодноразово змінено істотні умови договору, а саме: збільшено ціну за одиницю товару з 7,88 грн до 15,34610 грн за 1 куб. м та зменшено кількість товару до 44 032, 87 куб. м. Фактично ціна за 1 куб. м (одиницю товару) збільшилася на 94,74 %, а об'єм газу, який підлягав поставці, зменшився майже на 57,2 % порівняно з погодженим під час закупівлі.

Враховуючи те, що відповідно до пункту 2 частини 5 статті 41 Закону ціна за одиницю товару не може бути збільшена більше ніж на 10 % від тієї ціни товару, яка була визначена сторонами при укладенні договору за результатами процедури закупівлі, незалежно від кількості та строків зміни ціни протягом строку дії договору, колегія суддів Касаційного господарського суду погоджується з висновками судів попередніх інстанцій про те, що за встановлених обставин справи № 927/535/22 оспорювані прокурором додаткові угоди до договору суперечать нормам ЦКУ та Закону, а тому підлягали визнанню недійсними.

Перевіривши проведені сторонами розрахунки, суди попередніх інстанцій з'ясували, що у зв'язку із недійсністю оспорюваних додаткових угод з боку Олишівської ради у спірних правовідносинах є переплата в розмірі 89 217,85 грн, а тому стягнення цих коштів з відповідача також було правомірним.

Належних доводів на спростування вказаних висновків подана касаційна скарга не містить.

Аргументи скаржника в цій частині про відступ від висновку, викладеного Верховним Судом у постановках від 18.06.2021 у справі № 927/491/19, від 22.06.2022 у справі № 917/1062/21, від 07.09.2022 у справі № 927/1058/21, колегія суддів відхиляє з огляду на те, що при здійсненні касаційного провадження по суті спору керується останнім висновком Великої Палати Верховного Суду у подібних правовідносинах (див. пункти 28–34 цієї постанови). З цих же міркувань не приймає колегія суддів і посилання скаржника на правовий висновок Великої Палати Верховного Суду у постанові від 20.07.2022 у справі № 923/196/20. Ба більше, відмічає, що вказану постанову від 20.07.2022 суд касаційної інстанції прийняв у неподібних даній справі правовідносинах.

Висновки за результатами розгляду касаційної скарги

Суд касаційної інстанції за результатами розгляду касаційної скарги має право залишити судові рішення судів першої та апеляційної інстанції без змін, а скаргу — без задоволення (пункт 1 частини 1 статті 308 Господарського процесуального кодексу України, далі — ГПКУ). Суд касаційної інстанції залишає касаційну скаргу без задоволення, а судові рішення — без змін, якщо судові рішення, переглянуте в передбачених статтею 300 цього Кодексу межах, ухвалено з додержанням норм матеріального і процесуального права. Не може бути скасоване правильне по суті й законне рішення з одних лише формальних міркувань (стаття 309 ГПКУ).

Керуючись статтями 300, 301, 306, 308, 309, 314, 315, 317 ГПКУ, Верховний Суд постановив касаційну скаргу постачальника ТОВ «Ч» залишити без задоволення. Постанову Північного апеляційного господарського суду від 06.09.2023 і рішення Господарського суду Чернігівської області від 18.01.2023 у справі № 927/535/22 залишити без змін. Постанова суду касаційної інстанції набирає законної сили з моменту її прийняття, є остаточною й оскарженню не підлягає.

Маєте нагоду ознайомитись та за потреби завантажити [приклад позовної заяви щодо оскарження висновку ДАСУ](#).

Щоб підготуватися та проаналізувати судову практику з різних питань публічних закупівель, на порталі «Радник» створена електронна книга [«Практика суду, що стосується публічних закупівель»](#). Такий електронний помічник потрібен кожному замовнику та учаснику, щоби знати та вміло захищати свої права та приймати лише правильні рішення:



Практика суду, що стосується публічних закупівель

👁 4953 3 Жовтня 2023

Враховуючи неоднозначні позиції контролюючих органів, замовникам доволі важко проводити закупівлі та виконувати норми чинного законодавства з публічних закупівель. Хтось готується захищати себе в судовому порядку, а для когось кращим варіантом є виконання рішення / висновку за результатами оскарження / моніторингу процедури закупівлі. Тож, щоб підготуватися та проаналізувати судову практику з різних питань публічних закупівель, створена електронна книга «Практика суду, що стосується публічних закупівель». Такий електронний помічник потрібен кожному замовнику та учаснику, щоби знати та вміло захищати свої права та приймати лише правильні рішення.

Зміст:

Загальне про відповідальність:

- [Адміністративна відповідальність у деталях. Судовий погляд](#)
- [Підсудність розгляду справ про адміністративні правопорушення передбачені ч. 1 ст. 164-14 Кодексу України про адміністративні правопорушення](#)
- [Оскарження рішення Колегії до суду: нюанси та рекомендації](#)
- [Помилки замовників при оскарженні висновків ДАСУ](#)
- [Чи можна притягнути керівника замовника до відповідальності та що при цьому необхідно знати](#)
- [Чи наділена ДАСУ правом притягувати до відповідальності осіб, винних у допущених порушеннях? Рішення суду](#)